
Wanneer de school geen optie meer is. Een studie naar de langetermijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten op de latere beroepsloopbaan en andere levensdomeinen

Lamote, C., Van Landeghem, G., Blommaert, M., Nicaise, I., De Fraine, B., & Van Damme, J. (2013). Voortijdig schoolverlaten in Vlaanderen: een stand van zaken en een voorstel tot aanpak. In M. Callens, L. Vanderleyden, & J. Noppe (Red.), *De sociale staat van Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering (in press).

Ze halen steeds weer het nieuws: de vroegtijdige schoolverlaters in Vlaanderen. Bij elke publicatie van nieuwe cijfergegevens focust men weer op de gevolgen van dit vroegtijdig schoolverlaten, waarbij men vaak teruggrijpt naar beschrijvende gegevens. In onze bijdrage gaan we verder en onderzoeken we – op basis van een databank van 500 leerlingen die opnieuw werden bevraagd op 35-jarige leeftijd – de ‘echte’ langetermijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten. We beperken ons daarbij niet tot de ‘klas-sieke’ uitkomsten zoals werk en loon, maar kijken eveneens naar aspecten van gezondheid en vrijetijdsbesteding. Hoewel de uitkomsten van deze analyses het belang van een kwalificatie nogmaals onderstrepen, sluiten we af met een nuancering door te kijken naar de mate van ‘succes’ in de verdere beroepsloopbaan.

Literatuur

In Vlaanderen (en bij uitbreiding de rest van de wereld) biedt een kwalificatie nog steeds de beste garanties op werk. Eén blik op werkloosheidsstatistieken maakt het immers al duidelijk: afstuderen zonder een ‘basiskwalificatie’ reduceert de kans op het vinden van een job (Eurostat, 2013). De onderwijsbanken verlaten zonder zo een basiskwalificatie heeft echter niet enkel implicaties voor de intrede op de arbeidsmarkt. Hanushek (2009) benadrukt in die context eveneens het belang van een kwalificatie voor de samenleving in zijn geheel. Immers, het

verwerven en uitbreiden van menselijk kapitaal versnelt de economische groei door een toename

in productiviteit: hoe meer kennis er in een maatschappij aanwezig is, hoe meer kennis er ook zal geproduceerd worden in die maatschappij, wat op zijn beurt repercussies heeft voor de economische groei. De effecten van een kwalificatie op de economische toestand van een land wordt nog eenvoudiger gesteld door Psacharopoulos (2007), die op basis van de relatie tussen een kwalificatie en het vinden van werk poneert dat een toename in kwalificaties zal leiden tot een afname in werkloosheidsuitkeringen betaald door de maatschappij.

Maar wat verstaan we nu onder zo een 'basiskwalificatie'? Onder basiskwalificatie kunnen verschillende soorten kwalificaties vallen, afhankelijk van de gehanteerde definitie. Als gevolg daarvan kan de groep vroegtijdige schoolverlaters eveneens verschillen in grootte. De meest gangbare definitie in Vlaanderen is de definitie ontwikkeld door het Steunpunt Studie- en Scholloopbanen (SSL; Van Landeghem et al., 2013). Deze SSL-indicator stelt dat een leerling vroegtijdig schoolverlater is wanneer hij of zij niet in het bezit is van het diploma van het secundair onderwijs, het studiegetuigschrift van het zesde jaar voltijds gewoon beroepsonderwijs, het certificaat van het deeltijds beroepsonderwijs, het getuigschrift van de leertijd of een kwalificatiegetuigschrift behaald in opleidingsvorm drie of vier van het buitengewoon secundair onderwijs.

Op basis van deze definitie telt Vlaanderen momenteel (in 2010, het recentste statistiekjaar) 13,9% leerlingen die het secundair onderwijs verlaten en niet in het bezit zijn van een basiskwalificatie en zodoende als vroegtijdige schoolverlater kunnen beschouwd worden. Hoewel deze groep nog steeds een minderheid van het totaal aantal leerlingen uitmaakt, is ze voldoende groot om onder de aandacht te brengen. Het terugdringen van vroegtijdig schoolverlaten vormt dan ook het onderwerp van menige benchmark, zowel op Vlaams als op Europees niveau. Op Europees niveau mikt men daarbij op het terugdringen van vroegtijdig schoolverlaten tot onder de 10%. Op Vlaams niveau werd de doelstelling ambitieuzer gesteld: in 2020 is het aandeel vroegtijdige schoolverlaters gehalveerd ten opzichte van het aandeel in 2008. Concreet komt dit neer op maximaal 4,3% leerlingen die in 2020 geen kwalificatie in handen hebben; het aandeel vroegtijdig schoolverlaters lag in 2008 immers op

8,6%, volgens de Europese definitie van vroegtijdig schoolverlaten.

Maar wie zijn nu die vroegtijdige schoolverlaters? Zoals we reeds in eerdere teksten aangaven (zie onder andere Lamote & Van Damme, 2011; Lamote, Van Droogenbroeck & Van Damme, 2013), is het moeilijk om te spreken over de vroegtijdige schoolverlater. Toch vonden we in Vlaanderen heel wat predictoren van vroegtijdig schoolverlaten die in lijn lagen van internationaal onderzoek. Zo hebben in Vlaanderen jongens, leerlingen met een lage socio-economische achtergrond, allochtone leerlingen, leerlingen die een of meerdere jaren bleven zitten, leerlingen die zwak presteren, leerlingen met een beperkte betrokkenheid (of sterk dalende betrokkenheid) en leerlingen die starten in een 1B-klas een sterk verhoogde kans op vroegtijdig schoolverlaten.

In Vlaanderen stonden we in het verleden uitgebreid stil bij de monitoring, de predictoren en voorstellen tot aanpak van vroegtijdig schoolverlaten. Er was echter nog niet veel onderzoek beschikbaar dat zich focuste op de langetermijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen. Zo zijn er wel VDAB-cijfers beschikbaar die een zicht geven op de tewerkstellingssituatie opgedeeld naar behaalde kwalificatie (VDAB, 2013). Deze cijfers geven echter enkel maar een zicht op de situatie tot maximum één jaar na afstuderen of schoolverlaten, wat bezwaarlijk 'langetermijneffecten' kunnen worden genoemd. Bovendien houden deze cijfers geen rekening met relevante achtergrondkenmerken. Dit gebrek aan onderzoek naar langetermijneffecten is dan ook het uitgangspunt van het voorliggend artikel.

Methode

Data

De gegevens gebruikt in dit onderzoek zijn afkomstig van een dataverzameling die een 35-tal jaar geleden startte. In het kader van het toenmalige 'PMS-centrum van het Rijksonderwijs' in Leuven werden 525 leerlingen gevolgd vanaf de kleuterschool (verspreid over zeven scholen) en doorheen het basisonderwijs (Blommaert, 1980). Gedurende het voorbije decennium werden 497 van de gewezen leerlingen (of een enkele keer hun

ouder of partner) uitvoerig geïnterviewd toen ze 35 jaar oud waren. De resulterende databank laat toe na te gaan wat de effecten zijn van het al dan niet ongekwalificeerd verlaten van het secundair onderwijs op onder meer de latere beroepsloopbaan, maar ook op enkele andere, bredere levensdomeinen. Om deze effecten op een correcte manier in kaart te brengen, maken we gebruik van een zogenaamde *propensity score matching*. Op basis van deze matching voerden we in een volgende fase verschillende regressievergelijkingen uit.

Gekwalificeerd?

Een moeilijkheid in dit onderzoek betreft de definiëring van een 'kwalificatie'. Aangezien de onderzoeksgroep enkele tientallen jaren geleden zijn intrede maakte op de arbeidsmarkt, betekende 'gekwalificeerd zijn' niet helemaal hetzelfde als wat we er vandaag onder verstaan (door het bestaan destijds van de 'korte kwalificatie'). Bij intrede op de arbeidsmarkt volstond voor heel wat beroepen een kwalificatie die vandaag onder de noemer 'ongekwalificeerd' zou vallen. De SSL-definitie toepassen op deze onderzoeksgroep zou dan ook resulteren in een zeer grote groep vroegtijdige schoolverlaters. Om die reden gebruiken we in wat volgt een aangepaste definitie van vroegtijdig schoolverlaten, die meer in overeenstemming is met de waarde van een kwalificatie op het moment dat onze onderzoeksgroep de arbeidsmarkt betrad. Deze definitie kwam tot stand na consultatie van diverse experts. We beschouwen in wat volgt een leerling als 'gekwalificeerd' wanneer die in het bezit is van een van de volgende kwalificaties: diploma van het secundair onderwijs (behaald in ASO/TSO/KSO), getuigschrift van het voltijds beroepsonderwijs, attest van het derde jaar VIZO (VIZO = Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen; voorloper van Syntra Vlaanderen), 'korte kwalificatie' (dit is een vierde leerjaar TSO of BSO), of vijfde specialisatiejaar TSO/BSO.

Matching

In wat volgt staan we kort stil bij het principe van 'matching' op basis van een *propensity score*. Hoewel deze paragraaf eerder technisch van aard is,

lijkt deze toelichting ons aangewezen opdat de lezer de kwaliteit van de resultaten beter zou kunnen inschatten.

Matchen op basis van een propensity score (PS) is tegenwoordig gebruikelijk in onderzoek naar de effecten van een bepaalde 'behandeling' (*treatment*, in dit geval het vroegtijdig schoolverlaten), aangezien het werken met een PS onder het zogenaamde 'quasi-experimenteel' onderzoek wordt geplaatst. Voor observationele data vormt het gebruik van PS de beste benadering van een echt experiment. PS komt daarbij tegemoet aan een van de meest voorkomende problemen in observationeel onderzoek: de vergelijkbaarheid van de groepen. Vroegtijdige schoolverlaters eenvoudigweg vergelijken met gekwalificeerde schoolverlaters is onverantwoord omwille van de verschillen tussen beide groepen qua achtergrondkenmerken. Leerlingen uit de ene groep matchen met leerlingen uit de andere groep is dan een betere optie, maar vaak niet haalbaar omwille van het grote aantal achtergrondvariabelen waarop moet worden gematcht. Hier biedt de PS een oplossing. Matchen op basis van een PS laat ons toe om impliciet verschillende groepen toch met elkaar te vergelijken, door te controleren voor verschillende variabelen verbonden met de 'treatment'. De PS staat dan voor de waarschijnlijkheid dat een leerling met een bepaalde set achtergrondkenmerken in een bepaalde conditie (afstuderen/vroegtijdig schoolverlaten) terecht komt. In ons onderzoek komen deze achtergrondkenmerken uit de databank, waaruit we – op basis van een ruime literatuurstudie – in eerste instantie 93 achtergrondkenmerken¹ selecteren die rechtstreeks of onrechtstreeks verbonden kunnen zijn met vroegtijdig schoolverlaten. Om uit deze ruime set de achtergrondkenmerken te selecteren die écht relevant zijn voor vroegtijdig schoolverlaten (en dus een significant verschil maken tussen gekwalificeerde en ongekwalificeerde schoolverlaters), maken we gebruik van een iteratieve regressiebenadering. Daarvoor stellen we eerst een basis logistische regressie op, met vroegtijdig schoolverlaten als afhankelijke variabele en enkele basisachtergrondkenmerken² van vroegtijdige schoolverlaters als onafhankelijke variabelen. Deze worden vervolgens telkens aangevuld met één variabele uit de lijst van 93, waarna de model fit wordt vergeleken met het model zonder deze toevoeging. Wanneer het nieuwe model beter aansluit bij de data, wordt de

toegevoegde variabele behouden en voegen we opnieuw één variabele toe uit de lijst. Dit proces herhaalt zich tot er geen betere model fit meer wordt bekomen. Dit hele proces resulteert in een toevoeging van zes bijkomende variabelen³, waardoor we een PS berekenen op basis van in totaal twaalf achtergrondvariabelen. Met deze PS matchen we vroegtijdige schoolverlaters met gekwalificeerde schoolverlaters, waarbij we gebruikmaken van een full-matching algoritme. Met dit algoritme worden er eerst subklassen gedefinieerd, met in elke subklasse minstens één vroegtijdige schoolverlater en minstens één gekwalificeerde schoolverlater. Vervolgens worden er aan deze leerlingen binnen een subklasse gewichten toegekend, waarbij de vroegtijdige schoolverlater steeds een gewicht van 1 krijgt en de gekwalificeerde schoolverlater een gewicht gelijk aan het aantal vroegtijdige schoolverlaters binnen de subklasse gedeeld door het aantal gekwalificeerde schoolverlaters binnen de subklasse. Zo slaagden we er

in om 328 gekwalificeerde schoolverlaters (82,6% van de groep gekwalificeerden) te matchen met 81 vroegtijdige schoolverlaters (85,3% van de groep vroegtijdige schoolverlaters). De gewichten die voortkomen uit deze benadering worden vervolgens eenvoudig opgenomen in verdere regressievergelijkingen. Dankzij deze PS-matching kunnen we uitspraken doen als 'een vroegtijdige schoolverlater heeft significant meer/minder kans op ... dan een gekwalificeerde schoolverlater met een gelijkaardige kans op vroegtijdig schoolverlaten'.⁴

Resultaten

In de (gewogen) regressievergelijkingen gingen we na of vroegtijdig schoolverlaten een effect heeft op indicatoren van werk, gezondheid, vrijetijdsbesteding en sociaal kapitaal. De resultaten zijn te vinden in tabel 1.

Tabel 1.
Langtermijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten

Afhankelijke variabele	Intercept		Vroegtijdig schoolverlaten	
	Coëff.	SE	Coëff.	SE
<i>Werk</i>				
Maandloon laatste job	7,526***	1,587	-0,928***	0,215
Percentage tijd werkloos	28,033	16,251	12,411***	2,194
Uren VDAB-bijtscholing	-71,510	219,150	50,486	29,584
<i>Gezondheid</i>				
Tijd op ziekenkas/invaliditeit	3,764	6,503	2,741**	0,878
Gezondheidsbevorderend gedrag	3,058**	1,079	-0,426**	0,145
Stress mentaal	1,879***	0,377	-0,060	0,049
Stress fysiek	2,363***	0,492	-0,112	0,063
Stress medicalisering	2,109***	0,514	0,052	0,067
<i>Vrije tijd</i>				
Complementair aan werk	3,058**	1,079	-0,426**	0,145
Evasief gedrag	1,458	1,286	0,592***	0,174
Sociaal kapitaal	0,853	1,084	-0,227	0,146

Noot: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Tabel 1 geeft het effect weer van vroegtijdig schoolverlaten op het inkomen in de huidige of laatste job, op het percentage tijd dat men werkloos was

vanaf het afstuderen tot 35-jarige leeftijd en op het aantal uren VDAB-bijtscholing (na wegging op basis van de matching). Uit deze analyse blijkt dat

vroegtijdige schoolverlaters significant meer tijd in de werkloosheid hebben doorgebracht en in hun laatste job minder verdienen dan gekwalificeerde schoolverlaters. Deze tijd in werkloosheid bevestigt eerdere bevindingen van onder andere Psacharopoulos (2007), en komt ook overeen met wat wordt gerapporteerd in het 'Schoolverlatersrapport 2011-2012' van VDAB (2013). Hoewel de VDAB-cijfers gaan over een groep leerlingen die ongeveer dertig jaar jonger zijn dan de leerlingen in onze proefgroep, blijft de trend dezelfde: vroegtijdige schoolverlaters hebben minder kans op werk en brengen significant meer tijd door in de werkloosheid.

Ondanks deze hogere kans op werkloosheid volgen vroegtijdige schoolverlaters, na matching op basis van PS, niet significant meer opleidingen bij VDAB dan gekwalificeerde schoolverlaters. In de eerste plaats weegt voor deze vroegtijdige schoolverlater het 'nadeel' van de werkloosheid blijkbaar niet op tegen de inspanning die hij of zij moet leveren voor het volgen van een VDAB-opleiding. De verklaring voor het uitblijven van een effect van vroegtijdig schoolverlaten op VDAB-opleidingen kan echter ook gezocht worden in de relatie tussen levenslang leren en het initiële opleidingsniveau, die ook hier doorspeelt. Knipprath en De Rick (2011) spreken in die context over een 'Matteuseffect', waarbij personen met een goede initiële opleiding sneller de weg vinden naar levenslang leren. Hoewel we in ons onderzoek niet focussen op levenslang leren, is het gerapporteerde effect in tabel 1 vermoedelijk ook vanuit dit Matteuseffect te verklaren. De beste basis voor het volgen van een bijkomende opleiding blijft blijkbaar het hebben van een goede aanvankskwalificatie. Vestigen we bovendien ook nog de aandacht op het grote verschil inzake de omvang van gevolgde VDAB-opleidingen tussen de gekwalificeerden onderling.

Uit internationaal onderzoek weten we dat vroegtijdig schoolverlaten niet enkel implicaties heeft op werkgerelateerde uitkomsten, maar eveneens op bredere levensdomeinen zoals gezondheid. Zo blijken personen in het bezit van een kwalificatie gezondere keuzes te maken in hun leven (dit effect zet zich zelfs door in de hogere opleiding: hoe hoger de opleiding, hoe gezonder de keuzes die men maakt). Dit effect blijkt ook te gelden in Vlaanderen. Zoals uit tabel 1 duidelijk blijkt,

zijn vroegtijdige schoolverlaters in de eerste plaats significant meer afwezig omwille van ziekteverlof en/of invaliditeit. Daarnaast peilden we ook naar de mate waarin iemand zogenaamd 'gezondheidsbevorderend gedrag' stelde. Voorbeelden van zulk gezondheidsbevorderend gedrag zijn onder andere regelmatig bewegen en sporten. Wanneer we nagaan of er een verschil was tussen beide groepen, stellen we vast dat vroegtijdige schoolverlaters significant minder van zulke gezondheidsbevorderende gedragingen stellen. Dit kan een verklaring bieden voor de langere tijd die deze vroegtijdige schoolverlaters thuis in ziekteverlof zijn. Tot slot gingen we na of vroegtijdige schoolverlaters meer (of net minder) stress ervaarden in vergelijking met gekwalificeerde schoolverlaters. Er bleek geen significant verschil te zijn tussen beide groepen.

Het laatste domein waarover we in tabel 1 rapporteren, is de vrijetijdsbesteding van de proefgroep. Op het eerste zicht lijkt dit een weinig zinvolle uitkomstvariabele, maar toch stelden we enkele interessante fenomenen vast. Zo keken we naar de mate waarin de vrijetijdsbesteding complementair was aan de professionele activiteit. Complementaire activiteiten waren onder andere het in de vrije tijd lezen van vakliteratuur of het bijkluken in eenzelfde domein als de eigenlijke beroepsactiviteit. Uit onze analyses blijkt dat vroegtijdige schoolverlaters significant minder van zulke activiteiten rapporteren. Eerder het tegendeel was het geval: vroegtijdige schoolverlaters rapporteerden significant meer evasieve vrijetijdsactiviteiten in vergelijking met gekwalificeerde schoolverlaters. Zo waren vroegtijdige schoolverlaters meer betrokken in activiteiten als op café gaan, uitgaan, gamen, enzovoorts. Als laatste aspect van de vrijetijdsbesteding gingen we na of er tussen beide groepen een verschil was naar deelname aan sociaal-kapitaal vergrotende activiteiten, zoals lidmaatschap van of het opnemen van een bestuursfunctie in een vereniging. We vonden echter geen significant verschil tussen deze beide groepen.

Is er dan niets positief te melden over deze groep vroegtijdige schoolverlaters? Zijn zij sowieso afgeschreven op de arbeidsmarkt en heeft het vroegtijdig schoolverlaten werkelijk zo'n negatief effect? Op basis van de beschikbare gegevens in de databank gingen we na bij hoeveel (al dan niet vroegtijdige) schoolverlaters we kunnen spreken van een

‘succesvolle beroepsloopbaan’. Hiervoor baseerden we ons op enkele criteria, opgelijst in tabel 2.

Telkens moest men minstens het gemiddelde van de gekwalificeerden behalen.

Tabel 2.
Criteria voor een succesvolle beroepsloopbaan

	Gemiddelde gekwalificeerden	Gemiddelde ongekwalificeerden	Criterium Een persoon is succesvol als...
1. maandloon	6,62	5,49	maandloon \geq 6,62
2. contract onbepaalde duur (%)	57,84	43,71	% \geq 57,84
3. werkloos (%)	7,00	14,69	% \leq 7
4. oordeel beroepssituatie	nvt	nvt	Antwoordcategorie 1 ('Ik ben redelijk tevreden met wat ik bereikte') of 2 ('Ik kan me volledig uitleven in mijn werk')
5. bijleren uit vorige job	2,55	2,24	score \geq 2,55
6. autonomie job	7,75	6,83	score \geq 7,75
7. intrinsieke motivatie	8,72	8,20	score \geq 8,72
8. stress	4,90	4,97	score \leq 4,90
9. persoonlijke ontwikkeling	6,13	4,75	score \geq 6,13
10. demotie	16,28	17,60	score \leq 16,28

Tabel 3.
Aantallen en aandelen proefpersonen met een positieve score op de criteria voor een succesvolle beroepsloopbaan

	Totaal		Gekwalificeerd		Ongekwalificeerd	
	N	%	N	%	N	%
1 maandloon	310	63	271	68	39	41
2 contract onbepaalde duur (%)	269	55	228	57	41	43
3 werkloos (%)	320	65	276	70	50	53
4 oordeel beroepssituatie	368	75	311	78	57	60
5 bijleren uit vorige job	235	48	193	49	42	44
6 autonomie job	202	41	184	46	18	19
7 intrinsieke motivatie	300	61	259	65	41	43
8 stress	289	59	237	60	52	55
9 persoonlijke ontwikkeling	169	34	157	40	12	13
10 demotie	376	76	323	81	53	56

Op basis van deze criteria kunnen we bij in totaal 12% van de vroegtijdige schoolverlaters spreken van een erg succesvolle loopbaan, tegenover 35% bij de gekwalificeerden. Hoewel dit cijfer (voor beide groepen) eerder aan de lage kant lijkt, dienen

we wel te vermelden dat we een nogal strenge ‘cutoff’ hanteerden: om van een succesvolle carrière te spreken, dient men op minstens acht van de tien criteria succesvol te zijn. Wanneer we kijken naar de verschillen per subcategorie (zie tabel 3),

krijgen we een beter zicht op bepaalde tendensen. Zo stellen we bijvoorbeeld vast dat van de totale proefgroep 41% het criterium haalt voor wat betreft autonomie in de job. Wanneer we de groep opdelen, kunnen we besluiten dat amper 19% van de ongekwalificeerden een hoge mate van jobautonomie rapporteert, tegenover 46% van de gekwalificeerden. De scores voor de andere criteria in tabel 3 kunnen op een gelijkaardige manier geïnterpreteerd worden.

Conclusie

In deze bijdrage stonden we stil bij de langetermijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten. We maakten daarbij gebruik van een databank met ongeveer 500 gevolgde proefpersonen, van wie 95 de school verlieten zonder kwalificatie. De definitie van 'kwalificatie' verschilt in deze bijdrage echter van de huidige definitie, en is aangepast aan de situatie van toepassing op het moment dat de subjecten de arbeidsmarkt (potentieel) betraden. Op basis van een geavanceerd matching-algoritme, waarbij we twaalf achtergrondkenmerken van de leerlingen verwerkten, slaagden we erin twee groepen te vormen (vroegtijdige schoolverlaters en gekwalificeerde schoolverlaters) die vergelijkbaar waren op deze achtergrondkenmerken. De uitkomsten van beide groepen zijn op die manier veel eenvoudiger te analyseren en te interpreteren. Concreet gingen we na wat het effect was van vroegtijdig schoolverlaten op werkgerelateerde, gezondheidsgerelateerde en vrijetijdsgelateerde uitkomsten op 35-jarige leeftijd. Heel wat internationale tendensen konden zo ook bevestigd worden voor Vlaanderen: vroegtijdige schoolverlaters brengen meer tijd in werkloosheid door, verdienen minder, stellen minder gezondheidsbevorderend gedrag en zitten meer thuis op ziekteverlof in vergelijking met gekwalificeerde schoolverlaters. Bovendien vonden we ook verschillen in vrijetijdsactiviteiten: vroegtijdige schoolverlaters hadden minder vrijetijdsbestedingen complementair aan hun werk en waren vaker betrokken in evasieve vrijetijdsactiviteiten. We konden dit eerder negatieve verhaal toch enigszins nuanceren door de mate van succes in de verdere beroepsloopbaan te onderzoeken. Daaruit bleek inderdaad dat vroegtijdig schoolverlaten een zeer genuanceerd verhaal is en dat gemiddelden vaak niet alles zeggen. We vonden bijvoorbeeld dat

meer dan één op tien vroegtijdige schoolverlaters kunnen beschouwd worden als 'zeer succesvol' (tegenover drie op tien gekwalificeerde uitstromers). Toch moet men dit laatste niet aangrijpen om de gevolgen van vroegtijdig schoolverlaten te minimaliseren. De negatieve effecten wegen zwaarder door dan de positieve, die maar gelden voor een eerder beperkte groep leerlingen. Een kwalificatie gaat gepaard met een betere positie in het latere leven, op verschillende domeinen.

Carl Lamote

Jan Van Damme

Marc Blommaert

Jo Meyer

Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie, KU Leuven

Bibliografie

- Blommaert, M. (1980). *Motorische spelervaringen van kleuters en hun cognitieve ontwikkeling. Een evaluatie van invloeden van het dagelijks leefmilieu en van een motorisch speelleerplan op cognitieve functie-ontwikkelingen*. Niet-gepubliceerd doctoraatsproefschrift. Gent: Universiteit Gent.
- Eurostat. (2013). Eurostat website, Metadata bij data file edat_lfse_14 en edat_lfse_16.
- Hanushek, E.A. (2009). The economic value of education and cognitive skills. In G. Sykes, B. Schneider, & D.N. Plank (Red.), *Handbook of education policy research* (pp. 39-56). New York: Routledge.
- Knipprath, H., & De Rick, K. (2011). *"Is het wat je weet, of is het wie je kent?". Een literatuurstudie naar de relatie tussen sociaal kapitaal, levenslang leren en werken*. Rapport nr. SSL/OD2/2010.22. Leuven: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen.
- Lamote, C., & Van Damme, J. (2011). *Iedereen gekwalificeerd? Een samenvatting van de kenmerken, oorzaken, gevolgen en aanpak van ongekwalificeerd uitstromen vanuit een Vlaams en Europees kader*. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
- Lamote, C., Van Droogenbroeck, I., & Van Damme, J. (2012). Eén leerling per uur valt uit en de klok tikt verder. Over vroegtijdig schoolverlaten en suggesties voor een brede aanpak. In M. De Vry (Red.), *Lerende Gemeente. Gids voor flankerende onderwijsbeleid* (pp. 1-30). Politeia.
- Psacharopoulos, G. (2007). *The Costs of School Failure – a Feasibility Study (Tech. Rep.)*. Munich: European Expert Network on Economics of Education (EENEE).

Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S., & Van Damme, J. (2013). *Vroege schoolverlaters in Vlaanderen in 2010. Indeling volgens locatie, opleidingsniveau van de moeder en moedertaal*. Rapport nr. SSL/2013.05/1.2.0. Leuven: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen. Zie: <http://www.steunpuntSSL.be>.

VDAB. (2013). *Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen. Geef je opleiding een STEM*. VDAB: Brussel.

Noten

1. Zie Blommaert, M., Lamote, C., Meyer, J. & Van Damme, J. 2014. *De lange-termijneffecten van vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen*. (werktitel) Leuven: Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie, KU Leuven.
2. Geslacht, zittenblijven in basisonderwijs, zittenblijven in secundair onderwijs, resultaat taal in basisonderwijs, resultaat rekenen in basisonderwijs, totaalresultaat in basisonderwijs.
3. Constantie van het getalbegrip, aantal kinderen in het gezin, Reciproke Ponderale Index (Hebbelinck, Duquet, Ross & Fraser, 1972), IQ posttest (op zesjarige leeftijd: Binet-Bobertag-Norden), sociale categorie en stoffering van de woning, onderwijsvorm in secundair onderwijs.
4. Om deze uitspraak sterker te maken, brengen we idealiter nog kenmerken van de schoolloopbaan in het secundair onderwijs (onder andere prestaties) in bij de berekening van de PS. Deze waren jammer genoeg niet beschikbaar in de dataset. Uit ander onderzoek weten we echter dat de prestaties in het basisonderwijs goede voorspellers zijn van prestaties in het secundair onderwijs.